

Nr 3

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1971/72 till högre utbildning och forskning jämte motioner.

DRIFTBUDGETEN

ÅTTONDE HUVUDTITELN

Centrala myndigheter m. m.

1. **Universitetskanslersämbetet: Förvaltningskostnader m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts i propositionen 1971:1, bilaga 10, framlagda förslag (punkterna E 1—E 3, s. 236—239 i utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 4 januari 1971) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1971/72 anvisar

1. till *Universitetskanslersämbetet: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 8 174 000 kr.,
2. till *Universitetskanslersämbetet: Utredningar m. m.* ett reservationsanslag av 1 475 000 kr.,
3. till *Utrustningsnämnden för universitet och högskolor* ett förslagsanslag av 1 769 000 kr.

Universiteten m. m.

2. **Vissa gemensamma frågor.** Kungl. Maj:t har under rubriken Vissa gemensamma frågor (s. 240—259) behandlat vissa universitetsfrågor av allmän karaktär.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1971: 138 av herr Wijkman vari hemställt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att de lokala utbildningsnämnderna tills vidare erhåller generell dispens från att tillämpa §§ 31—33 i utbildningskungörelsen (SFS 1969: 327) samt att sådana åtgärder vidtas att de studenter som redan blivit utsatta för utspärrning bereds möjligheter att återuppta studierna på respektive utbildningslinje,

dels motionen 1971: 198 av herrar Molin och Fiskesjö vari hemställt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att åtgärder bör vidtas för att säkerställa att lärarutbildningen för samhällskunskap på gymnasiet uppgår till minst 80 poäng,

dels motionen 1971: 382 av herr Nordstrandh m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådana åtgärder att de inträdessökande ges möjligheter att bli bedömda efter sitt mest konkurrenskraftiga betyg vid urvalet till sådana utbildningslinjer vid vilka tillämpas kvotering med avscende på de sökandes skolunderbyggnad samt som sin mening ge till känna att könskvotering vid urval av studerande icke bör förekomma,

dels motionen 1971: 387 av herrar Petersson i Röstånga och Levin vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om översyn av intagningsreglerna vid tandläkarhögskolorna med beaktande av de i motionen framförda synpunkterna,

dels motionen 1971: 491 av herr Molin m. fl. i vad avser hemställen att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att 1972 års riksdag föreläggs en treårsplan för utbyggnad av de humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna vid universiteten med fasta tjänster som professor respektive biträdande professor enligt i motionen förordade principer,

dels motionen 1971: 858 av herr Gustavsson i Nässjö m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en översyn av förutsättningarna för ett generellt införande av obligatoriskt förvärvsarbete innan postgymnasiala studier påbörjas,

dels motionen 1971: 866 av fru Jonäng m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att bestämmelsen i kungörelsen om vidgat tillträde till högre utbildning, som inskränker studierna till 60 poäng, varav högst 40 poäng inom ett och samma ämnesområde, må upphävas,

dels motionen 1971: 870 av herr Larsson i Lotorp m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna att högskolenheten i Linköping fr. o. m. 1 juli 1971 bör få namnet Linköpings universitet,

dels motionen 1971: 886 av herr Nordstrandh m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad i motionen anförts angående tillträdesbegränsning till forskarutbildningen,

dels motionen 1971: 889 av herr Olsson i Kil m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att försöksverksamhet med forskarutbildning i ämnet historia anordnas vid universitetsfilialen i Karlstad under budgetåret 1971/72,

dels motionen 1971: 896 av herrar Stålhammar och Olsson i Kil vari hemställts att riksdagen uttalar sig för den av universitetskanslersämbetet föreslagna utbyggnaden av universitetsfilialerna i Örebro och Karlstad t. o. m. budgetåret 1974/75,

dels motionen 1971: 908 av herr Wijkman m. fl. beträffande höjda anslag till studievägledning.

Utskottet. Fram till slutet av 1950-talet ägde utbyggnaden av den högre utbildningen i huvudsak rum på de äldre universitets- och högskoleorterna. Under 1960-talet har utbyggnaden till stor del skett genom att utbildning anordnats på nya orter, framför allt i Umeå, Linköping, Örebro, Karlstad och Växjö.

Den av 1965 års riksdag beslutade uppbyggnaden av universitetsfilialerna på sistnämnda tre orter har fortskridit så långt att utbildning inom de flesta centrala ämnesområdena inom humanistisk och samhällsvetenskaplig fakultet nu kommit till stånd. Frågan om ytterligare ämnesområden vid filialerna har under startperioden regelmässigt i förväg redovisats för riksdagen. Med hänsyn till att den första fasen i uppbyggnaden av filialerna var avslutad anförde föredragande statsrådet i propositionen 1970: 52 att Kungl. Maj:t i fortsättningen på samma sätt som beträffande moderuniversiteten borde efter förslag av universitetskanslersämbetet kunna besluta om tillkomsten av nya ämnen vid filialerna. Detta uttalande föranledde inte några erinringar från riksdagens sida.

Universitetskanslersämbetet har i sin anslagsframställning för budgetåret 1971/72 redovisat en plan för fortsatt utbyggnad av universitetsfilialerna i Örebro, Karlstad och Växjö samt av den filosofiska fakulteten vid högskolenheten i Linköping. Planen omfattar såväl laborativa som icke-laborativa ämnesområden och avser budgetåren 1971/72—1974/75. Föredragande statsrådet har i statsverkspropositionen redovisat vissa ställningstaganden till kanslersämbetets förslag. Därvid har statsrådet vad beträffar möjligheterna att anordna utbildning i Linköping och Örebro inom laborativa ämnesområden förklarat sig räkna med att sådan utbildning skall kunna anordnas omkring mitten av 1970-talet i den omfattning som angivits genom statsmakternas beslut rörande riktlinjer för dimensioneringen av grundläggande utbildning inom vissa laborativa ämnesområden (prop. 1970: 76, SU 102, rskr. 225).

I motionen 1971: 896 föreslås att riksdagen uttalar sig för den av universitetskanslersämbetet föreslagna utbyggnaden av universitetsfilialerna i Örebro och Karlstad.

Utskottet vill med anledning av motionen först framhålla att — som utskottet i det föregående erinrat om — frågan om införande av ytterligare ämnesområden fortsättningsvis inte avses genomgående och uttömmande bli redovisad för riksdagen. Av statsrådsprotokollet framgår också att vad som anförts i detta inte är att uppfatta som ett fullständigt och slutligt ställningstagande till universitetskanslersämbetets utbyggnadsplan för filialerna. Tvärtom framhålls att ytterligare beslut beträffande universitetsfilialerna avses skola fattas vid en senare tidpunkt. Utskottet vill vidare peka på att möjligheterna att anordna utbildning i Örebro och

Karlstad i synnerhet inom laborativa ämnesområden är avhängiga av tillgången på lämpliga lokaler. Utskottet, som delar motionärernas uppfattning att det är väsentligt att söka vidga ämnesuppsättningen vid filialerna, anser på anförda grunder att riksdagen inte bör göra det av motionärerna yrkade uttalandet.

Statsmakternas beslut år 1965 om uppbyggnaden av universitetsfilialer innebar att utbildningen vid dessa skulle ligga på grundexamensnivå. Utskottet kan inte biträda yrkandet i motionen 1971: 889 om att försöksverksamhet med forskarutbildning i ämnet historia skall anordnas vid universitetsfilialen i Karlstad fr. o. m. nästa budgetår. I anslutning till detta ställningstagande vill utskottet erinra om att det ligger inom ramen för 1968 års utbildningsutrednings (U 68) långsiktiga planeringsarbete att framlägga förslag rörande den eftergymnasiala utbildningens dimensionering och lokalisering. Anknytningen mellan utbildning och forskning är en av de faktorer utredningen i detta sammanhang överväger.

Höstterminen 1969 skrevs för första gången studerande in för studier enligt den nya studieordningen vid filosofisk fakultet. Enligt utbildningskungörelsen (1969: 50) skall frågan om fortsatt undervisning för en heltidsstuderande prövas om han efter tre terminers studier inom ramen för en studiekurs om 40 poäng inte godkänts i samtliga prov för studiekursen. Den studerande skall avstängas från undervisningen på utbildningslinjen om icke förhållanden av personlig natur eller andra omständigheter kan antas ha försenat hans studier eller andra särskilda skäl föreligger för att han inte skall avstängas. Fråga om fortsatt undervisning prövas av vederbörande utbildningsnämnd.

I motionen 1971: 138 hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att utbildningsnämnderna tills vidare erhåller generell dispens från att tillämpa ifrågavarande bestämmelser i utbildningskungörelsen och föranstaltar om åtgärder beträffande den som redan avstängts. Som motivering för yrkandet anförts bl. a. att undervisningens organisation är bristfällig och att resurserna för studievägledning varit klart otillräckliga.

Utskottet har funnit att bestämmelserna för den s. k. utspärningen utformats så att de synpunkter helt tillgodosetts som vederbörande utskott framförde i samband med riksdagens ställningstagande år 1965 till principerna för begränsning av rätten till utbildning. Det bör också framhållas att Kungl. Maj:t i en promemoria den 27 november 1970 uttalat, att om stora differenser i fråga om studieresultat inom ett och samma ämne mellan olika studieorter föreligger och i den mån de otillfredsställande studieresultaten beror på omständigheter över vilka den studerande rimligen inte kan råda, detta bör utgöra sådant särskilt skäl som utbildningsnämnd har att ta hänsyn till vid prövning av fråga om avstängning från undervisningen. Utskottet har också erfarit att avstängningen inte fått den omfattning som befarats i motionen 1971: 138. Ut-

skottet utgår från att myndigheterna ägnar uppmärksamhet åt de frågor som tas upp i motionen. Enligt utskottets mening föreligger på anförda skäl inte anledning för riksdagen att göra det i motionen begärda uttalandet. Utskottet avstyrker därför motionen.

I samband med införandet av 1969 års studicordning vid de filosofiska fakulteterna förstärktes resurserna för studievägledning främst genom att medel anvisades till tjänster som utbildningsledare, studierådgivare och studievägledare. Universitetskanslersämbetet har lagt fram förslag om fortsatt förstärkning av resurserna för detta ändamål. Föredragande statsrådet konstaterar att det är angeläget att ytterligare förstärka och bygga ut organisationen för studievägledning. För nästa budgetår föreslås att medel anvisas för förstärkning av resurserna för studievägledning vid vissa förvaltningar och vid de tekniska fakulteterna samt för ett ökat antal studievägledartjänster vid de humanistiska fakulteterna. Yrkanden om ytterligare förstärkningar har framförts i motionen 1971: 908. Förslagen i denna om medelsanvisningar överensstämmer nära med kanslersämbetets förslag.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att de som studerar vid universitet och högskolor kan erbjudas en väl fungerande studicorganisation och att studievägledningen har sin givna betydelse när det gäller att effektivisera utbildningen. Med anledning av motionen får utskottet erinra om att statsutskottet i sitt utlåtande 1969: 34 kraftigt underströk vikten av att frågan om studievägledningens effektivitet följs med största uppmärksamhet och förutsatte att Kungl. Maj:t lade fram de förslag i ämnet som kunde visa sig erforderliga. Det bör framhållas att en arbetsgrupp inom universitetskanslersämbetet lämnat förslag rörande studievägledningens uppgifter, organisation och omfattning. Underlag föreligger således för bedömning av den fortsatta utvecklingen av studievägledningen.

Utskottet ser Kungl. Maj:ts förslag beträffande studievägledningen för nästa budgetår som ett led i en etappvis utveckling av resurserna för ändamålet och är inte berett biträda de yrkanden om ytterligare höjningar redan nästa budgetår som förts fram i motionen 1971: 908. Hemställan i anledning av de i denna motion framförda yrkandena gör utskottet i det följande under respektive anslagsrubriker.

Enligt det principprogram för en successivt genomförd reform av forskarutbildningen, som statsmakterna fattade beslut om år 1969, förutsätts en etappvis förstärkning av undervisnings- och handledningsresurserna komma till stånd. Med hänsyn till forskarutbildningens behov föreslås i årets statsverksproposition bl. a. att medel anvisas för ytterligare 20 tjänster som docent och 50 tjänster som forskarassistent samt en ökning av anslaget Särskilda åtgärder för forskarutbildning.

I motionen 1971:491 framhålls att en väsentlig del av handledningen på forskarutbildningsnivån bör handhas av professorer och biträdande

professorer. Enligt motionärerna bör en målmedveten planering av resurserna för de tre kommande åren ske i syfte att åstadkomma rimligare relationer mellan antalet aktiva studerande i forskarutbildning och antalet fasta tjänster som professor och biträdande professor. I motionen yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att 1972 års riksdag föreläggs en treårsplan för utbyggnad av de humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna med professorer och biträdande professorer.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om värdet av att forskningsorganisationens utveckling planeras på längre sikt, gärna i form av två- eller flerårsplaner som redovisas för riksdagen. Utskottet vill framhålla att en sådan planering i viss utsträckning redan förekommer. Särskilt gäller detta beträffande uppbyggnaden av nya enheter för utbildning och forskning. Som exempel härpå kan nämnas humanistiska fakulteten i Umeå och tekniska fakulteten i Linköping. De tjänster motionärerna avser är i huvudsak motiverade av brist på handledningsresurser till följd av den starka tillströmningen till forskarutbildningen i vissa ämnen. Beträffande flerårsplaner för denna typ av professorstjänster får utskottet anföra följande.

Inom en av universitetskanslersämbetet tillsatt arbetsgrupp pågår analys av resurserna för forskarutbildning i vissa s. k. typämnen. Avsikten är att detta arbete för i första hand de filosofiska fakulteternas del skall leda till förslag om någon form av riktlinjer för resurstilldelningen till undervisningen på forskarutbildningsnivån. Utskottet anser det sannolikt att även behovet av handledningsresurser i olika ämnen genom denna analys och gruppens arbete i övrigt kommer att ytterligare klarläggas. Härigenom skulle bättre förutsättningar föreligga för en bedömning av frågan om hur detta behov skall kunna tillgodoses i annan ordning än genom de tillfälliga insatser som nu görs via anslaget Särskilda åtgärder för forskarutbildning. Innan slutlig ställning kan tas till dessa frågor anser sig utskottet inte böra föreslå riksdagen att göra den i motionen 1971: 491 angivna framställningen till Kungl. Maj:t.

I statsrådsprotokollet uttalas ånyo att man inte kan räkna med att det blir möjligt att ställa resurser till förfogande för en fri tillströmning av studerande till forskarutbildningen. Statsrådet har i anslutning härtill erinrat om de lokala universitets- och högskolemyndigheternas möjligheter att begränsa antagningen till denna utbildning. I motionen 1971: 886 framhålls att det med hänsyn till resursbristen inom forskarutbildningen i stället bör ankomma på Kungl. Maj:t att ansvara för att den nödvändiga tillträdesbegränsningen kommer till stånd. Motionärerna anser det inte acceptabelt att allt fler institutioner kommer i den situationen att de tvingas avvisa ett stort antal sökande utan att därvid kunna stödja sig på centralt utfärdade anvisningar.

Utskottet får med anledning av nämnda motion påpeka dels att av

utbildningsnämnd fattat beslut om spärr skall anmälas för universitetskanslersämbetet, som kan ändra beslutet, dels att universitetskanslersämbetet enligt 56 § utbildningskungörelsen har att meddela närmare bestämmelser om urval bland behöriga sökande. Kanslersämbetet har funnit att trycket på de tillgängliga utbildningsresurserna, särskilt inom vissa ämnesområden vid filosofisk fakultet, är sådant att forskarutbildningsreformens syfte äventyras om inte tillströmningen minskar eller minskas. I en nyligen avgiven skrivelse till läroanstalterna har ämbetet behandlat vissa frågor rörande begränsad antagning, bl. a. hur en sådan begränsning skall genomföras. Utskottet förutsätter att universitetskanslersämbetet även i fortsättningen följer utvecklingen med stor uppmärksamhet och vidtar de ytterligare åtgärder som visar sig erforderliga i syfte att underlätta de lokala myndigheternas bedömning av urval och antagning till forskarutbildning. Med hänsyn till det anförda finner utskottet motionen 1971: 886 inte påkalla någon riksdagens vidare åtgärd.

I propositionen 1970: 52 angående organisationen m. m. för högre utbildning och forskning i Linköping framhölls att de ställningstaganden som gjordes borde i minsta möjliga mån föregripa de beslut som kan komma att fattas på grundval av U 68:s förslag angående den eftergymnasiala utbildningens organisation. I anslutning härtill förordade föredragande statsrådet att den nya utbildnings- och forskningsorganisationen tills vidare skulle benämnas högskolenheten i Linköping. Mot förslaget i propositionen väcktes inga erinringar från riksdagens sida. Med erinran härom och då benämningen universitet enligt utskottets förmanande inte på ett adekvat sätt beskriver den nuvarande utbildnings- och forskningsorganisationen i Linköping, avstyrker utskottet motionen 1971: 870.

Frågor angående behörighet, meritvärdering och principer för intagning av studerande till vissa utbildningar berörs i flera motioner. Utskottet får med anledning härav erinra om att kompetensutredningen i juni 1970 lade fram första delen av sitt slutbetänkande Vägar till högre utbildning; behörighet och urval. Utredningens förslag har remissbehandlats.

I motionen 1971: 858 anhålls om en översyn av förutsättningarna för ett generellt införande av obligatoriskt förvärvsarbete innan postgymnasiala studier påbörjas. Utskottet kan konstatera att kompetensutredningen i nämnda betänkande inte tagit upp förvärvsarbete bland de allmänna behörighetsvillkor som föreslagits gälla för tillträde till högre utbildning. Man torde emellertid kunna räkna med att denna fråga kommer att ägnas uppmärksamhet i samband med den fortsatta behandlingen av utredningens förslag. Vidare får utskottet framhålla att frågor som har nära anknytning till dem som motionärerna aktualiserat är föremål för analys inom U 68. Mot denna bakgrund finner utskottet inte den i motionen begärda särskilda översynen påkallad. Utskottet avstyrker därför yrkandet härom.

Manuellt handlag bör enligt vad som anförs i motionen 1971: 387 tillmätas större betydelse som meritvärderingsunderlag vid urvalet av sökande till tandläkarutbildning. Denna fråga har diskuterats av kompetensutredningen, vars förslag efter remissbehandling är föremål för Kungl. Maj:ts prövning. I avvaktan på ställningstagande till utredningens förslag anser sig utskottet inte böra biträda förslaget om den ifrågavarande översynen.

Det kvoteringsystem med avseende på de sökandes skolunderbyggnad som tillämpas vid urvalet av studerande till vissa utbildningslinjer inom grundskolans kompetensområde har enligt vad som hävdas i motionen 1971: 382 visat sig medföra vissa mindre önskvärda effekter. Efter att ha exemplifierat dessa hemställer motionärerna att åtgärder vidtas i syfte att ge de inträdessökande möjligheter att bli bedömda efter sitt mest konkurrenskraftiga betyg.

Utskottet utgår från att de allmänna principerna för urval och kvotering kommer att övervägas i samband med behandlingen av kompetensutredningens förslag. I avvaktan på ställningstagandena till dessa mycket komplicerade frågor måste verkningarna av de nu gällande kvoteringsbestämmelserna följas med största uppmärksamhet. Utskottet förutsätter att allvarliga ansträngningar görs att rätta till icke önskvärda effekter utan att riksdagen gör någon särskild anhållan därom.

I motionen 1971: 382 framförs även synpunkter på en annan form av kvotering, nämligen s. k. könskvotering, vilket innebär en sådan utformning av intagningsreglerna att de i viss mån gynnar det kön som på en utbildningslinje är underrepresenterat. Motionärerna anser att sådan kvotering inte bör förekomma.

Med anledning härav får utskottet framhålla att könskvotering inte ensamt kan lösa de problem som är förenade med den traditionella synen på könsrollerna. Sådan kvotering kan endast i viss mån förhindra i och för sig icke önskvärda skevheter i fördelningen mellan män och kvinnor på olika utbildningsvägar. Utskottet får vidare erinra om att statsutskottet i sitt utlåtande 1970: 88 förutsatte att de problem som var förknippade med en eventuell könskvotering ingående penetrerades och framhöll att förutsättningarna och konsekvenserna måste vara klarlagda och redovisade innan beslut fattades av de ansvariga instanserna. Under förutsättning att synpunkterna i detta uttalande beaktas vill utskottet inte motsätta sig begränsad försöksverksamhet med könskvotering. Utskottet avstyrker därför motionen 1971: 382 i denna del.

Frågan om behörighetskrav för lärartjänst med undervisning i samhällskunskap tas vad gäller gymnasiestadiet upp i motionen 1971: 198. I motionen föreslås åtgärder i syfte att lärarutbildningen i samhällskunskap skall omfatta 80 poäng, dvs. en utökning med 20 poäng i förhållande till nuläget.

Utskottet vill betona betydelsen av att de blivande lärarna i samhälls-

kunskap har en utbildning som motsvarar de krav som måste ställas på dem i skolorna. Enligt utskottets mening har alltför kort tid förflutit sedan det nya utbildningssystemet vid de filosofiska fakulteterna började tillämpas för att det skall vara möjligt att nu göra en utvärdering av reformen vare sig i dess helhet eller med avseende på delar av densamma, t. ex. beträffande samhällskunskap. Sedan man fått en något längre tids erfarenhet av det nya systemet bör en samlad redovisning lämnas, varvid särskilt blockämnena bör uppmärksammas. Med det anförda avstyrker utskottet motionen 1971: 198.

Sedan en tid bedrivs på grundval av förslag från kompetensutredningen försöksverksamhet med vidgat tillträde till grundläggande utbildning inom vissa ämnesområden vid filosofisk fakultet. Behörig att inskrivas vid universitet är enligt bestämmelserna den som fyller 25 år senast det kalenderår då han inskrivs och som därtill varit yrkesverksam under minst fem år eller på annat sätt förvärvat motsvarande erfarenhet samt uppfyller vissa förkunskapskrav. Försöksverksamheten omfattar studier för sammanlagt 60 poäng, varav högst 40 poäng inom ett och samma ämnesområde. De inskränkningar som gäller i fråga om omfattningen av studier föreslås i motionen 1971: 866 bli upphävda.

Utskottet är ense med motionärerna om värdet av den vidgade rätten till tillträde till högre utbildning som ifrågavarande försöksverksamhet medger. Med anledning av yrkandet i motionen vill utskottet påpeka att universitetens konsistorier kan medge dispens för fortsatta studier fram till examen. Enligt vad utskottet erfarit tillämpas sådan dispensgivning i många fall. Utskottet vill också framhålla att kompetensutredningen föreslagit att försöksverksamheten skall utvidgas och öppna vägen till fullständig utbildning. Det av motionärerna framställda förslaget finner utskottet i och för sig välgrundat. Ställningstagandena till nämnda utredningsförslag bör dock inte föregripas. Utskottet är därför inte berett tillstyrka att riksdagen nu gör det i motionen begärda uttalandet.

Under återopandc av det anförda hemställer utskottet
att riksdagen

1. avslår motionen 1971: 896 om utbyggnad av universitetsfilialerna i Örebro och Karlstad,
2. avslår motionen 1971: 889 om forskarutbildning vid universitetsfilialen i Karlstad,
3. avslår motionen 1971: 138 om dispens från tillämpningen av utspärningsreglerna,
4. avslår motionen 1971: 491 i vad avser förslag till 1972 års riksdag om en treårsplan för utbyggnad av vissa fakulteter,
5. avslår motionen 1971: 886 om begränsning av tillträdet till forskarutbildningen,
6. avslår motionen 1971: 870 om ändrad beteckning på högskolenheten i Linköping,

7. avslår motionen 1971: 858 om obligatoriskt förvärvsarbete före postgymnasiala studier,
8. avslår motionen 1971: 387 om översyn av intagningsreglerna för tandläkarutbildningen,
9. avslår motionen 1971: 382 i vad avser viss kvotering med avseende på skolunderbyggnad,
10. avslår motionen 1971: 382 i vad avser könskvotering,
11. avslår motionen 1971: 198 om lärarutbildning för gymnasieämnet samhällskunskap,
12. avslår motionen 1971: 866 om upphävande av vissa begränsningar i rätten att studera vid universitet och högskolor.

3. Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har (punkterna E 4—E 5, s. 259—264) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta professurer enligt vad i statsrådsprotokollet förordats,

2. bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra benämningar av professurer enligt vad i statsrådsprotokollet förordats,

3. för budgetåret 1971/72 anvisa till Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal ett förslagsanslag av 68 986 000 kr. och till Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader ett reservationsanslag av 12 150 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1971: 137 av fru Håvik m. fl. vari hemställts att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att vid Göteborgs universitet inrätta en personlig forskningsprofessur för docenten Sture Allén,

dels motionen 1971: 374 av fru Kristensson m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag till ny institution vid Stockholms universitet för utbildning och forskning i ämnet byggnadskulturvård,

dels motionen 1971: 377 av herr Lundberg m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att vid Stockholms universitet från den 1 juli 1971 inrätta en professur i japanologi, särskilt modern japanska,

dels motionen 1971: 378 av herr Lundberg m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att vid Uppsala universitet från den 1 juli 1971 inrätta en professur i estetik med docenten Teddy Brunius som förste innehavare,

dels motionen 1971: 903 av herr Turesson m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte föreslå att en personlig professur i byggnadskultur och bebyggelsemiljö med undervisning i vård och restaurering med tillhörande institution inrättas vid Stockholms universitets humanistiska fakultet, att arkitekten fil. lic. Börje Blomé kallas

till sagda professur, samt att en utredning föranstaltas om inrättande av universitetslektorat i byggnadskultur och bebyggelsemiljö med undervisning i vård och restaurering vid universiteten och de tekniska högskolorna,

dels motionen 1971: 908 av herr Wijkman m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen under anslaget Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag om 69 062 000 kr.

Utskottet. I motionen 1971: 378 påpekas att universitetskanslersämbetet ånyo fört fram förslag om en professur i estetik. Motionärerna yrkar att riksdagen i enlighet med ämbetets förslag skall besluta inrätta en professur i estetik i Uppsala den 1 juli 1971. Till förste innehavare av professuren föreslås docenten Teddy Brunius.

Förra året anmälde föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet att medel beräknats för ett ordinarie universitetslektorat i estetik, personligt för Brunius. Lektoratet inrättades den 1 juli 1970.

Därefter har Kungl. Maj:t den 12 mars 1971 — dvs. sedan motionen väcktes — på grund av i ärendet föreliggande särskilda omständigheter medgivit att forskarutbildning enligt 45 § kungörelsen (1969: 50) om utbildning vid de filosofiska fakulteterna får under viss förutsättning anordnas inom ämnesområdet estetik vid universitetet i Uppsala så länge Brunius kvarstår i sin lektorstjänst.

Kungl. Maj:ts tidigare medgivande att studiekurs i ämnesområdet estetik får anordnas i Uppsala har sålunda nu kompletterats genom beslut varigenom forskarutbildning blir möjlig. Behovet av viss forskarutbildning och forskarhandledning har sålunda dokumenterats. Sistnämnda beslut måste även uppfattas som ett ytterligare väsentligt led i utvecklingen mot en utbyggnad av forsknings- och utbildningsorganisationen i ämnet estetik. Det är här fråga om ett forskningsområde som är av stort intresse och vars praktiska tillämpning är av växande betydelse. Utskottet har dock ansett sig inte böra biträda yrkandet i motionen 1971: 378. Någon erfarenhet från tillämpningen av Kungl. Maj:ts nyssnämnda i mars i år fattade beslut bör enligt utskottets mening ha redovisats innan slutlig ställning tas till frågan om en professur i estetik. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t uppmärksammat följer utvecklingen inom ämnesområdet.

På grundval av det i Nordiska kulturkommissionens regi år 1965 publicerade betänkandet »Afro-asiatiska studier i Norden» har resurserna inom de mera betydande afro-asiatiska språkens område byggts ut successivt. Professurer har inrättats i sinologi, indologi och arabiska. Universitetskanslersämbetet har funnit det angeläget att utbyggnaden kan fortsätta i enlighet med de i betänkandet uppdragna riktlinjerna. Ämbetet har i konsekvens härmed föreslagit att en professur i japanologi, särskilt

modern japanska, skall inrättas vid universitetet i Stockholm. Förslaget har inte biträttats av Kungl. Maj:t. I motionen 1971: 377 yrkas nu att riksdagen beslutar att professuren skall inrättas den 1 juli 1971.

Utskottet anser i likhet med universitetskanslersämbetet och motionärerna det väl motiverat att en professur i japanologi inrättas snarast möjligt. Japan är en ekonomisk stormakt och utvecklingen i landet är i olika avseenden av stor betydelse för vårt land. Informationsöverföringen från Japan stöter på en hel rad barriärer, av vilka språket utgör den mest svårforcerade. Till följd av budgetläget har utskottet emellertid ansett sig böra avstå från att förorda bifall till yrkandet i motionen.

I sin anslagsframställning för nästa budgetår har humanistiska forskningsrådet fört fram förslag om en tjänst som extra ordinarie professor i språklig databehandling med placering vid universitetet i Göteborg och med docenten vid universitetet Sture Allén som förste innehavare. Kungl. Maj:t har inte biträtt förslaget. I motionen 1971: 137 yrkas att riksdagen beslutar om en professur i språklig databehandling, personlig för Allén.

Allén är initiativtagare till och ledare för en forskningsgrupp för modern svenska i Göteborg. Gruppens arbete har i första hand koncentrerats på datorbaserad undersökning av svenskt tidningsspråk.

Även universitetskanslersämbetet har bedömt den språkliga databehandlingen vara av stor betydelse för en nyorientering inom språkforskningen.

Forskningsrådets och universitetskanslersämbetets ställningstaganden liksom vad som anförts i motionen har övertygat utskottet om att en professur i språklig databehandling är väl motiverad. Utskottet räknar därför med att förslag om en sådan professur av Kungl. Maj:t kommer att föreläggas riksdagen. Utskottet är sålunda inte berett att nu föreslå den anslagsuppräknning som är erforderlig för genomförandet av motionsförslaget. Yrkandet i motionen 1971: 137 avstyrks därför.

I motionerna 1971: 374 och 1971:903 har framställts yrkanden beträffande resurser för utbildning och forskning i ämnet byggnadskulturvård. Dessa yrkanden skall ses mot bakgrunden av en motion som väcktes vid 1970 års kyrkomöte. Denna motion fick till resultat att kyrkomötet genom skrivelse den 30 september 1970 hos Kungl. Maj:t anhöll om utredning angående ökad forskning och utbildning på de byggnadskulturvårdande och restaureringstekniska områdena för främjande av värden av landets kulturhistoriskt värdefulla kyrkobyggnader. Kyrkomötets skrivelse har tillställts universitetskanslersämbetet för yttrande. Efter remissbehandling har ämbetet nyligen avgivit yttrande i ärendet.

Utskottet anser att Kungl. Maj:ts ställningstaganden till kyrkomötets skrivelse inte bör föregripas och avstyrker därför ifrågavarande motionsyrkanden. Därtill kommer att i motionerna aktualiserad utbildning och forskning är beroende av bl. a. utredningsarbeten hos 1965 års musei- och utställningsakkunniga och konstnärsutbildningsakkunniga.

Med erinran om vad utskottet i det föregående under punkten 2 anför i anledning av motionen 1971: 908 avstyrker utskottet motionen såvitt nu är i fråga.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. avslår motionen 1971: 378 om inrättande den 1 juli 1971 av en professur i estetik,
2. avslår motionen 1971: 377 om inrättande den 1 juli 1971 av en professur i japanologi, särskilt modern japanska,
3. avslår motionen 1971: 137 om en professur i språklig databehandling,
4. avslår motionen 1971: 908 angående studievägledning såvitt nu är i fråga,
5. bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta professurer vid de tidpunkter som förordats i statsrådsprotokollet,
6. bemyndigar Kungl. Maj:t att ändra benämningar av professurer enligt vad som förordats i statsrådsprotokollet,
7. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1971: 378, 1971: 377, 1971: 137 och 1971: 908, motionerna såvitt nu är i fråga, till *Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 68 986 000 kr.,
8. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1971: 378, 1971: 377 och 1971: 137, motionerna såvitt nu är i fråga, till *Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 12 150 000 kr.,
9. avslår motionerna 1971: 374 och 1971: 903 angående utbildning och forskning i ämnet byggnadskulturvård m. m.

4. Teologiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal. Teologiska fakulteterna: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har (punkterna E 6—E 7, s. 264—266) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1971/72 anvisa till Teologiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal ett förslagsanslag av 3 610 000 kr. och till Teologiska fakulteterna: Driftkostnader ett reservationsanslag av 730 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1971: 884 av herr Nordstrandh m. fl. vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att Religionssociologiska institutet i Stockholm måtte tillerkännas ett anslag på 25 000 kr.,

dels motionen 1971: 885 av herr Nordstrandh m. fl. vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om inrättande av en professur i religionssociologi vid universitetet i Lund från och med budgetåret 1972/73,

dels motionen 1971: 908 av herr Wijkman m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen under anslaget Teologiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag om 3 727 000 kr.

Utskottet. I enlighet med Kungl. Maj:ts uppdrag har universitetskanslersämbetet tillkallat sakkunniga (RUMO) med uppgift att utreda och framlägga förslag avseende den religionsvetenskapliga utbildningens mål och organisation. Vidare har en sakkunnig tillkallats för utredning av frågan angående de praktisk-teologiska övningsinstitutens framtida ställning m. m.

Frågan om inrättande av en professur i religionssociologi behandlas i motionen 1971: 885. Motionärerna önskar att en professur i ämnet skall inrättas i Lund den 1 juli 1972.

Enligt utskottets mening kan ingen tvëkan råda om att det föreligger ett behov av en professur i religionssociologi. Ämnet intar en framträdande plats bland de vetenskapsgrenar som studerar religionen som allmänmänsklig företeelse och dess samhällliga roll. Enligt utskottets mening kan emellertid den frågan ställas om en professur i ämnet bör tillhöra teologisk fakultet. Bl. a. önskemål om att kunna samordna resurser inom närliggande ämnesområden kan motivera en annan organisatorisk lösning. Vilket alternativ som bör väljas synes bättre kunna bedömas sedan resultatet av RUMO:s arbete föreligger. Det torde därför vara lämpligt att det slutliga ställningstagandet till frågan om en professur i religionssociologi får anstå och att professuren tas upp till behandling i samband med bedömningen av utredningens förslag. Enligt universitetskanslersämbetets anslagsframställning räknar RUMO med att kunna avsluta sitt arbete under år 1971. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1971: 885.

I motionen 1971: 884 har hemställts att Religionssociologiska institutet i Stockholm skall få ett anslag på 25 000 kr. Beloppet avses som ersättning för den forskarhandledning som institutet lämnar studerande vid Uppsala, Lunds, Göteborgs och Stockholms universitet. Förra året framfördes motionsyrkande av samma innehåll. Statsutskottet hänvisade till den möjlighet att förstärka lärarresurserna för forskarutbildning som står till buds genom att medel kan anvisas ur anslaget Särskilda åtgärder för forskarutbildning.

Med anledning av vad som anförts i den nu ifrågavarande motionen vill utskottet först uttala att det inte anser det lämpligt med en särskild medelsanvisning vid sidan av det nyssnämnda anslaget till särskilda forskarutbildningsåtgärder. Samtidigt vill emellertid utskottet understryka att det enligt utskottets mening är uppenbart att i den mån ett lärosäte utnyttjar Religionssociologiska institutets tjänster så får man också — såvida inte annat överenskommes — ta i anspråk sina tillgängliga medel

för att betala för tjänsten i fråga. Utskottets ställningstagande får till konsekvens att utskottet avstyrker yrkandet i motionen.

Med erinran om vad utskottet i det föregående under punkten 2 anfört i anledning av motionen 1971: 908 avstyrker utskottet denna motion såvitt nu är i fråga.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer att riksdagen

1. avslår motionen 1971: 908 angående studievägledning såvitt nu är i fråga,
2. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971: 908 såvitt nu är i fråga till *Teologiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 3 610 000 kr.,
3. till *Teologiska fakulteterna: Driftkostnader* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 730 000 kr.,
4. avslår motionen 1971: 885 om inrättande den 1 juli 1972 av en professur i religionssociologi,
5. avslår motionen 1971: 884 om anslag till Religionssociologiska institutet.

5. Juridiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal. Juridiska fakulteterna: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har (punkterna E 8—E 9, s. 266—268) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1971/72 anvisa till Juridiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal ett förslagsanslag av 9 916 000 kr. och till Juridiska fakulteterna: Driftkostnader ett reservationsanslag av 1 540 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1971: 252 av herr Zachrisson m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad som anförts i motionen,

dels motionen 1971: 376 av herr Lundberg vari hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt utredning och förslag om att de juridiska fakulteterna måtte sammanslås med de samhällsvetenskapliga, samt att den juridiska delen av undervisningen snabbt reformeras och får en funktionell inriktning samt anpassas till dagens och framtidens samhälle,

dels motionen 1971: 488 av herr Hedlund m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att en biträdande professur i miljö rätt vid Lunds universitet inrättas från och med budgetåret 1971/72,

dels motionen 1971: 893 av herr Regnéll m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att vid Lunds universitets juridiska fakultet inrätta en professur i ämnet socialrätt fr. o. m. budgetåret 1971/72,

dels motionen 1971: 908 av herr Wijkman m. fl. i vad avser hemstäl-

lan att riksdagen under anslaget Juridiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag om 9 975 000 kr.

Utskottet. Ett av huvudmotiven för U 68:s tillkomst var behovet av en planering över de organisatoriska gränser som f. n. finns inom den eftergymnasiala utbildningen. I U 68:s arbete prövas möjligheten att dela in den eftergymnasiala utbildningen i sektorer efter bl. a. yrkesinriktning. Inom varje sektor tänks utbildningen organiserad på utbildningslinjer för skilda ändamål. U 68 har tillkallat två expertgrupper med uppgift att utarbeta konkreta förslag för ett par sektorer. Expertgruppen för sektorn för administrativa yrken skall främst behandla utbildning som i dag ges vid samhällsvetenskaplig och juridisk fakultet och vid socialhögskolornas förvaltningslinje.

I avvaktan på resultatet av arbetet inom bl. a. U 68 har universitetskanslersämbetet ansett det angeläget att den nuvarande juristutbildningen i vissa mer begränsade avseenden överses. Härför har ämbetet tillsatt en arbetsgrupp. Dess förslag skall i stort sett kunna genomföras inom ramen för nu gällande bestämmelser. Utredningsarbetet skall inriktas på den propedeutiska kursen, de tillämpade studierna, nya hjälpmedel m. m.

I motionen 1971: 376 har framställts yrkande som syftar till en sammanslagning av ett universitets juridiska och samhällsvetenskapliga fakulteter och i samband därmed en översyn av juristutbildningens mål och utformning. Denna motion har nära anknytning till motionen 1971: 252 som yrkar sådana ändringar i utbildningen vid juridisk fakultet att beteendevetenskaplig utbildning blir obligatorisk för den som avser att tjänstgöra inom rättsväsendet.

Med den kortfattade redovisningen av vissa pågående utredningsarbeten angående juristutbildningen har utskottet önskat visa att i nämnda motioner upptagna spörsmål redan är under överväganden, varför motionerna inte påkallar någon åtgärd.

Resultatet av U 68:s arbete har påtagligen också sitt intresse för ett riktigt och slutligt ställningstagande till det förslag om en professur i ämnet socialrätt som förts fram i motionen 1971: 893. Utskottet är ense med motionärerna om den socialrättsliga forskningens betydelse både för utbildningen av jurister och socionomer samt för de lagstiftande och rättstillämpande myndigheterna. Övervägande skäl synes emellertid tala för att frågan om en utbildnings- och forskningsorganisation i socialrätt vid Lunds universitet prövas i ett senare och större sammanhang. Utskottet avstyrker därför motionen 1971: 893.

I motionen 1971: 488 föreslås att en tjänst som biträdande professor i miljö rätt inrättas vid Lunds universitet den 1 juli 1971. Motionärerna påpekar att nya lagar tillskapats som reglerar vår miljö i vidare bemärkelse. Som exempel nämns miljö vårdslagstiftningen, lagen om renhåll-

ning och lagen om fastighetsbildning. I motionen framhålls vidare att arbete pågår med att tillskapa nya regler för den enligt motionärernas mening viktigaste lagen inom miljörätten, nämligen byggnadslagen. I miljörätten skall man analysera och undersöka rättsreglerna med utgångspunkt från det sammanhang i vilket de skall användas. Man saknar nu en grundläggande forskning på miljörettens område, där man tar hänsyn även till tekniska, ekonomiska och andra faktorer.

Som framgår av motionen spänner begreppet miljö rätt över ett utomordentligt brett forskningsfält av stort forskningspolitiskt intresse. Någon tvekan synes inte behöva råda om att det här är fråga om ett permanent behov av forskning och forskarutbildning. Samtidigt kan inte bortses från att då det som nu är fråga om universitetsorganisationens uppsättning av högre tjänster det är angeläget med en precisering av var forskningsresurserna i första hand bör sättas in. Denna fråga behöver ytterligare klarläggas. Utskottet har inhämtat att samhällsvetenskapliga forskningsrådet har för avsikt att hos Kungl. Maj:t göra framställning om en särskild forskartjänst som rådet avser ta i anspråk för ämnet miljö rätt. Genom denna tjänst blir behovet av initiativåtgärder på ett nytt, inte etablerat forskningsområde tillgodosett och skapas en möjlighet att få fram underlag för nyssnämnda precisering.

Utskottet föreslår att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1971: 488.

Med erinran om vad utskottet i det föregående under punkten 2 anfört i anledning av motionen 1971: 908 avstyrker utskottet motionen såvitt nu är i fråga.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer att riksdagen

1. avslår motionen 1971: 893 i vad den avser inrättande den 1 juli 1971 av en professur i socialrätt,
2. som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1971: 488 angående en tjänst som biträdande professor i miljö rätt,
3. avslår motionen 1971: 908 i vad den avser studievägledning vid de juridiska fakulteterna,
4. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1971: 893, 1971: 488 och 1971: 908, motionerna såvitt nu är i fråga, till *Juridiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 9 916 000 kr.,
5. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1971: 893 och 1971: 488, motionerna såvitt nu är i fråga, till *Juridiska fakulteterna: Driftkostnader* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 1 540 000 kr.,

6. avslår motionen 1971: 252 om beteendevetenskaplig undervisning i juristutbildningen,
7. avslår motionen 1971: 376 om reformering av juristutbildningen.

6. Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har (punkterna E 12—E 13, s. 274—279) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1971/72 anvisa till Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal ett förslagsanslag av 87 726 000 kr. och till Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader ett reservationsanslag av 59 760 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1971: 136 av fru Håvik m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om inrättande av en professur i audiologi vid Göteborgs universitet från och med budgetåret 1971/72,

dels motionen 1971: 196 av herr Bergman m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta om inrättande vid Göteborgs universitet från och med budgetåret 1971/72 av en personlig professur i långvårdsmedicin, alternativt geriatrik, för docent Alvar Svanborg,

dels motionen 1971: 375 av herr Lundberg vari hemställts att riksdagen måtte besluta att lärarbefattningen i medicin, särskilt lungmedicin, vid Uppsala universitet från den 1 juli 1971 ändras till professur i samma ämne med biträdande professorn Gunnar Dahlström som förste innehavare,

dels motionen 1971: 865 av fru Jonäng och herr Elmstedt vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en snabb utredning i syfte att trygga den framtida utvecklingen av forskningen inom hjärt- och kärlsjukdomarna i enlighet med vad som i motionen anförts,

dels motionen 1971: 869 av herrar Källstad och Mattsson i Lång- och Herrestad vari hemställts att riksdagen, med erinran om riksdagens skrivelse nr 137 år 1969 och statsutskottets utlåtande nr 46 år 1969 i vad avser åldersforskning, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om program för en stegvis utbyggnad av åldersforskningen på både det geriatriska och det gerontologiska området,

dels motionen 1971: 874 av herr Lundberg vari hemställts att riksdagen måtte besluta att vid Uppsala universitet från den 1 juli 1971 inrätta en professur i barnkirurgi och att till förste innehavare av tjänsten utse överläkaren i barnkirurgi vid Akademiska sjukhuset, Gunnar Grotte,

dels motionen 1971: 912 av herr Åkerlind m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta om inrättandet av en professur i perifer kärlkirurgi och att denna förläggas till lämpligt universitet med kliniska möjligheter.

Utskottet. I motionen 1971: 874 föreslås inrättande vid Uppsala universitet den 1 juli 1971 av en professur i barnkirurgi med överläkaren i barnkirurgi vid Akademiska sjukhuset i Uppsala Gunnar Grotte som förste innehavare. Utskottet delar motionärens uppfattning om den stora betydelsen av barnkirurgisk forskning och utbildning. Inte minst de för varje år alltmer ökande barnolycksfallen i trafiken har påvisat vikten och behovet härav. Något förslag om en professur i ämnet har emellertid inte förts fram av universitetskanslersämbetet. Utskottet, som för egen del anser sig inte ha tillräckligt underlag för att tillstyrka det i motionen framförda yrkandet, föreslår mot bakgrund av den stora vikt utskottet fäster vid forskning och utbildning inom det barnkirurgiska området att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att universitetskanslersämbetet ges i uppdrag att utreda frågan hur förbättrade forsknings- och utbildningsresurser inom området bör tillskapas. Utskottet anser sig med hänsyn härtill inte böra föreslå riksdagen att nu besluta om inrättande av den i motionen 1971: 874 föreslagna professuren i barnkirurgi. Vad utskottet anfört i anledning av motionen 1971: 874 bör av riksdagen ges till känna för Kungl. Maj:t.

Det i motionen 1971: 375 framförda yrkandet om ett beslut av riksdagen att lärarbefattningen i medicin, särskilt lungmedicin, vid Uppsala universitet från den 1 juli 1971 ändras till en professur i samma ämne med biträdande professorn Gunnar Dahlström som förste innehavare anknyter till motioner i samma ämne vid 1969 och 1970 års riksdagar. Utskottet, som konstaterat att en tjänst som biträdande professor i medicin, särskilt lungmedicin, inrättats vid Uppsala universitet så sent som den 1 juli 1969, finner inte vad som anförts i motionen 1971: 375 utgöra tillräckliga skäl för utskottet att föreslå riksdagen att med avvikande från propositionens restriktiva linje bifalla motionen.

Frågan om förstärkning av resurserna inom geriatriken har upprepade gånger behandlats av riksdagen. En första professur i ämnet inrättades vid universitetet i Uppsala från och med budgetåret 1966/67 men därefter framförda förslag till utbyggnad av forsknings- och utbildningsorganisationen i ämnet har inte vunnit bifall. I motionen 1971: 196 föreslås inrättande vid universitetet i Göteborg den 1 juli 1971 av en personlig professur i långvårdsmedicin, alternativt geriatrik, för docent Alvar Svanborg. Vidare föreslås i motionen 1971: 869 att riksdagen med erinran om statsutskottets utlåtande nr 46 år 1969, vari önskvärdheten av ökade forskningsresurser inom geriatriken underströks, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om program för en stegvis utbyggnad av åldersforskningen på det geriatriska (läran om åldrandets sjukdomar) och det gerontologiska (läran om åldrandet) området.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om önskvärdheten av ökade forskningsresurser inom såväl det geriatriska som det gerontologiska området. Det var för övrigt på initiativ av riksdagen som professuren

i geriatrik vid Uppsala universitet inrättades den 1 juli 1966. I sammanhanget vill utskottet även erinra om att universitetskanslersämbetet i sin i anslagsframställningen för budgetåret 1971/72 intagna långtidsbedömning — som omfattar en femårsperiod — uttalat att förstärkningar kan komma att bli aktuella inom forskningsområdet rörande åldrandet. Utskottet vill understryka betydelsen av att resultaten av den hittillsvarande verksamheten inom det ifrågavarande forskningsområdet snarast utvärderas så att statsmakterna och utbildningsmyndigheterna får bättre grundval för den fortsatta planeringen. Med hänsyn till vad utskottet sålunda anfört anser utskottet att motionerna 1971: 196 och 1971: 869 inte bör föranleda någon riksdagen åtgärd.

Det yrkande om en snabbutredning i syfte att trygga den framtida utvecklingen av forskningen inom hjärt- och kärlsjukdomarna som förs fram i motionen 1971: 865 överensstämmer med yrkanden i samma ämne vid 1969 och 1970 års riksdagar. Motionärerna pekar på att de inkomster som Svenska nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar erhåller genom televerket successivt minskat. Detta har medfört en minskning av de forskningsanslag som nationalföreningen delar ut. Utskottet är ense med motionärerna om betydelsen av denna forskning och förutsätter att berörda myndigheter — främst universitetskanslersämbetet och statens medicinska forskningsråd — med uppmärksamhet följer utvecklingen inom området. Utskottet finner emellertid inte tillräckliga skäl för riksdagen att begära en utredning om hur forskningen inom ämnesområdet skall tryggas. Utskottet avstyrker alltså motionen.

I motionen 1971: 912 uttalas att den praktiska sjukvården för de kärlskadade skulle bli bättre tillgodosedd om en professur i kärkirurgi med inriktning på den perifera kärkirurgin inrättades i anslutning till något av de stora universitetssjukhusen. Motionärerna hemställer att riksdagen beslutar om inrättande av en dylik professur med förläggning till lämpligt universitet med kliniska möjligheter.

Statsutskottet, som vid 1969 års riksdag behandlade motionsyrkanden rörande inrättande av en personlig professur i perifer kärkirurgi, konstaterade i sitt utlåtande nr 132 att den omfattande remissbehandlingen av då föreliggande motioner i ämnet inte givit stöd för tillstyrkande från utskottets sida. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionen 1971: 912.

Under åberopande bl. a. av att inrättandet av en professur i audiologi skulle medföra många fördelar för hörselvården i landet hemställs i motionen 1971: 136 att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om att en professur i ämnet inrättas vid universitetet i Göteborg från och med budgetåret 1971/72.

Utskottet har inhämtat att forskning förekommer inom det audiologiska området — utöver vid de i motionen angivna audiologiska avdelningarna vid undervisningsklinikerna — vid såväl arbetsmedicinska in-

stitutet som statens institut för folkhälsan. Främst har forskningen vid dessa institut ägnats bullerproblemen och de hörselskador som har samband med dessa. Vid arbetsmedicinska institutet finns en laboratur med inriktning på de medicinska forskningsproblemen inom området. Vidare föreslås i propositionen 1971: 23 att en laboratur inrättas vid institutet för forskning rörande de tekniska problemen i samband med bullerbekämpning.

Utskottet, som funnit de i motionen framförda synpunkterna på audiologisk forskning beaktansvärda, anser dock att vad som anförts i motionen 1971: 136 inte utgör tillräckliga skäl för utskottet att — med avvikelse från Kungl. Maj:ts och universitetskanslersämbetets restriktiva linje — tillstyrka motionen.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer att riksdagen

1. som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1971: 874 om inrättande den 1 juli 1971 av en professur i barnkirurgi,
2. avslår motionen 1971: 375 om inrättande den 1 juli 1971 av en professur i medicin, särskilt lungmedicin,
3. avslår motionen 1971: 196 om inrättande den 1 juli 1971 av en personlig professur i långvårdsmedicin, alternativt geriatrik,
4. avslår motionen 1971: 912 om inrättande av en professur i perifer kärlkirurgi,
5. avslår motionen 1971: 136 om inrättande den 1 juli 1971 av en professur i audiologi,
6. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1971: 874, 1971: 375, 1971: 196, 1971: 912 och 1971: 136, motionerna såvitt nu är i fråga, till *Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 87 726 000 kr.,
7. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1971: 874, 1971: 375, 1971: 196, 1971: 912 och 1971: 136, motionerna såvitt nu är i fråga, till *Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 59 760 000 kr.,
8. avslår motionen 1971: 869 om åldersforskningen,
9. avslår motionen 1971: 865 angående forskningen om hjärt- och kärlsjukdomarna.

7. Odontologiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Odontologiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har (punkterna E 14—E 15, s. 280—282) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1971/72 anvisa till Odontologiska fakulteterna m. m.: Avlö-

ningar till lärarpersonal ett förslagsanslag av 25 622 000 kr. och till Odontologiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader ett reservationsanslag av 8 450 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1971: 873 av fröken Ljungberg m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att en personlig forskartjänst (biträdande professur) i oral diagnostik vid odontologiska fakulteten vid Lunds universitet måtte inrättas för med. lic., odont. dr, docent I. Brynolf.

Utskottet. I propositionen erinras om den utbyggnad av den odontologiska utbildningen som skett genom tillkomsten av fakulteten i Göteborg samt om den betydande kapacitetsökning som enligt statsmakternas beslut skall genomföras vid fakulteten i Stockholm. På Kungl. Maj:ts uppdrag utreder f. n. universitetskanslersämbetet i samråd med U 68 förutsättningarna att snabbt öka utbildningskapaciteten vid de odontologiska fakulteterna. I ämbetets uppdrag ingår att särskilt pröva dessa möjligheter vid fakulteterna i Lund och Umeå samt att även utreda organisationen av den odontologiska utbildningen och tandsjukvården vid fakulteten i Lund.

Under återopande bl. a. av att undervisningen i ämnet oral diagnostik, som sedan 1967 är ett obligatoriskt undervisningsämne, måste underbyggas med klinisk forskning för att inte stagnera har i motionen 1971: 873 förts fram förslag om en personlig forskartjänst i ämnet. Utskottet anser sig med hänsyn till nyssnämnda utredning rörande bl. a. organisationen av utbildningen och tandsjukvården vid fakulteten i Lund inte böra tillstyrka motionen.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag och hemställer att riksdagen

1. avslår motionen 1971: 873 om inrättande av en biträdande professur i oral diagnostik,
2. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971: 873, motionen såvitt nu är i fråga, till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 25 622 000 kr.,
3. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971: 873, motionen såvitt nu är i fråga, till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 8 450 000 kr.

8. Odontologiska fakulteterna m. m.: Vissa tandsjukvårdskostnader m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna E 16—E 18, s. 282—286) och hemställer att riksdagen för budgetåret 1971/72 anvisar

1. till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Vissa tandsjukvårdskostnader* ett förslagsanslag av 17 268 000 kr.,
2. till *Farmaceutiska fakulteten m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* ett förslagsanslag av 3 884 000 kr.,
3. till *Farmaceutiska fakulteten m. m.: Driftkostnader* ett reservationsanslag av 2 860 000 kr.

9. Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har (punkterna E 19—E 20, s. 286—289) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1971/72 anvisa till Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal ett förslagsanslag av 90 125 000 kr. och till Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader ett reservationsanslag av 39 440 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1971: 856 av herrar Gadd och Pettersson i Lund vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t framhåller vikten av att en professur i fasta jordens fysik snarast inrättas vid Uppsala universitet.

Utskottet. Utbildnings- och forskningsorganisationen vid matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Umeå förstärks från och med nästa budgetår genom den professur i teoretisk plasmafysik, om vilkens inrättande riksdagen tidigare fattat beslut.

I motionen 1971: 856 yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t framhåller vikten av att en professur i fasta jordens fysik snarast inrättas vid Uppsala universitet. Motionärerna påpekar att 1965 års geoutredning framhållit att den viktiga allmänna geofysiken och dess geologiska tillämpningar skulle få en nödvändig bas för fortsatt utveckling genom en professur i fasta jordens fysik.

I sitt 1968 avlämnade betänkande Geovetenskaplig utbildning och forskning föreslog geoutredningen elva nya professorer och laboratorer. Enligt i betänkandet presenterad utbyggnadsplan borde den i motionen angivna professuren i fasta jordens fysik inrättas den 1 juli 1971. Universitetskanslersämbetet har i anslagsframställningen för nästa budgetår berett utrymme för vissa högre tjänster inom det geovetenskapliga ämnesområdet. Bland dessa tjänster återfinns emellertid inte den nu ifrågakvarande professuren i fasta jordens fysik.

I detta sammanhang är vidare av intresse förslag rörande utbildningen inom fasta jordens fysik som utarbetats av en av universitetskanslersämbetet tillkallad arbetsgrupp. Förslagen prövas efter avslutad remissbehandling f. n. inom ämbetet. Arbetsgruppen har redovisat bl. a. förslag till studieplaner och utbildningsgång för ämnesområdet fasta

jordens fysik liksom den också behandlat undervisningens organisation och frågor avseende forskarutbildning.

Vidare kan redovisas att Svenska nationalkommittén för fysik nyligen presenterat resultatet av ett utredningsarbete som universitetskanslersämbetet efter viss överarbetning avser lägga som grund för arbetet med en utbyggnadsplan för forskningsresurserna inom fysikområdet.

Ytterligare planeringsunderlag har sålunda numera framkommit och utskottet anser sig kunna utgå från att någon särskild åtgärd från riksdagens sida inte erfordras för att behovet av en professur i fasta jordens fysik skall komma att beaktas vid totalbedömningen inom universitetskanslersämbetet av frågor om förstärkning av universitetens och högskolornas forskningsresurser. Yrkandet i motionen 1971: 856 påkallar därför enligt utskottets mening inte någon åtgärd. Utskottet har inhämtat att statens naturvetenskapliga forskningsråd nyligen ledigförklarat en särskild forskartjänst i fasta jordens fysik.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag beträffande förevarande anslag.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. till *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 90 125 000 kr.,
2. till *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 39 440 000 kr.,
3. avslår motionen 1971: 856 om en professur i fasta jordens fysik.

10. Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Tekniska fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har (punkterna E 21—E 22, s. 290—294) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1971/72 anvisa till Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal ett förslagsanslag av 79 920 000 kr., varav 651 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen, och till Tekniska fakulteterna m. m.: Driftkostnader ett reservationsanslag av 37 930 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1971:839 av herr förste vice talmannen Bengtson vari hemställts att riksdagen måtte besluta att en professur i sjukhusbyggande inrättas.

Utskottet. Förra året beslöt riksdagen (prop. 88, SU 133, rskr. 296) att högre teknisk utbildning och forskning skall förläggas till övre Norrland. För ändamålet har under förevarande avlöningsanslag beräknats 800 000 kr. och under förevarande driftkostnadsanslag 200 000 kr.

I motionen 1971: 839 föreslås riksdagen besluta om en professur i sjukhusbyggande. Motionären anser det önskvärt att forskning bedrivs för att få fram ändamålsenliga sjukhusbyggnader till så låga kostnader som möjligt.

I ämnet byggnadsfunktionslära studeras grunderna för byggnadsprojekten och utvecklas metoder för att funktionskraven i skilda byggnadstyper, t. ex. bostäder, sjukhus och industrier skall kunna bestämmas. Nyligen har en vid tekniska högskolan i Stockholm nyinrättad professur i byggnadsfunktionslära fått sin första ordinarie innehavare. Ett av motiven för riksdagens beslut om denna professur var att de växande statliga och kommunala investeringarna i vårdbyggnader och laboratorielokaler ökar behovet av utbildning och forskning i dessa frågor.

I sammanhanget kan också erinras om att riksdagen förra året behandlade motionsyrkande om att byggandet av modellsjukhus borde påskyndas. Vederbörande utskott framhöll att skisser till hela standard-sjukhus inte torde kunna normaliseras och att det inom sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (SPRI) pågår aktivt arbete på typplaner och normer för olika sjukhusenheter m. m. Motionsyrkandet avslogs av riksdagen.

SPRI har nyligen avlämnat berättelse över sitt tredje verksamhetsår. I denna understryks att i centrum för verksamheten under året har stått frågor bl. a. om vad som är viktigast att satsa på i fråga om planering och rationalisering inom sjukvården under de närmaste tio åren. Berättelsen visar att SPRI driver en rad olika projekt som ligger helt i linje med vad motionären åsyftar att uppnå genom den föreslagna professuren som genom sin ämnesbegränsning skulle bli mycket specialiserad.

Mot bakgrunden av det anförda avstyrker utskottet yrkandet i motionen 1971: 839.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer att riksdagen

1. avslår motionen 1971: 839 i vad den avser inrättande av en professur i sjukhusbyggande,
2. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971: 839, motionen såvitt nu är i fråga, till *Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 79 920 000 kr., varav 651 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,
3. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971: 839, motionen såvitt nu är i fråga, till *Tekniska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 37 930 000 kr.

11. Tekniska fakulteterna m. m.: Chalmers tekniska högskola. Kungl. Maj:t har (punkt E 23, s. 294—298) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en professur i statistisk fysik enligt vad som förordats i statsrådsprotokollet,
2. till Tekniska fakulteterna m. m.: Chalmers tekniska högskola för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 61 913 000 kr., varav 524 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet. Chalmers tekniska högskola tillhör de myndigheter som deltar i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering. Enligt anvisningar som utfärdats för den fortsatta utrednings- och försöksverksamheten inom området högre utbildning och forskning har universitetskanslersämbetet lämnat anslagsframställning i programtermer för budgetåret 1971/72 avseende verksamheten vid Chalmers tekniska högskola. I statsrådsprotokollet föreslås att programbudgetering tillämpas försöksvis vid högskolan fr. o. m. budgetåret 1971/72. Utskottet har inte funnit anledning till erinran häremot eller mot vad i statsrådsprotokollet i övrigt anförts och föreslagits beträffande Chalmers tekniska högskola. Utskottet hemställer

att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta en professur i statistisk fysik enligt vad som förordats i statsrådsprotokollet,
2. till *Tekniska fakulteterna m. m.: Chalmers tekniska högskola* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 61 913 000 kr., varav 524 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

12. Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt E 24, s. 298—301) och hemställer

att riksdagen till *Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 29 744 000 kr.

13. Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m. Kungl. Maj:t har (punkt E 25, s. 301—303) föreslagit riksdagen att till Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 13 381 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1971: 854 av herr Fiskesjö m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att 280 000 kr. för fortsatt uppbyggnad av bokbeståndet vid filialbiblioteken i Örebro, Växjö och Karlstad må utgå för budgetåret 1971/72 ur anslaget till Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m.,

dels motionen 1971: 888 av herrar Olsson i Kil och Stålhammar vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag om

ändring av lagen angående skyldighet att avlämna för bibliotek avsedda exemplar av tryckt skrift i enlighet med vad som anförts i motionen, alternativt förslag om statliga inköp för universitetsfilialernas och högskolans i Linköping bibliotek av nyutkomna svenska skrifter.

Utskottet. Under detta reservationsanslag har Kungl. Maj:t beräknat 920 000 kr. för ändamål av tillfällig natur. Härav avses 230 000 kr. för den fortsatta uppbyggnaden av biblioteket i Linköping och 100 000 kr. för fortsatt uppbyggnad av universitetsbiblioteket i Umeå. Återstoden, 590 000 kr., är enligt statsrådsprotokollet beräknat för bl. a. ändamål som berör hela biblioteksväsendet. Utskottet har inhämtat att beloppet till större delen avses bli taget i anspråk för bestridande av vissa för biblioteken gemensamma utredningskostnader.

Av motiveringen till yrkandet i motionen 1971: 854 framgår att motionärerna anser att det i motionen begärda engångsbeloppet på 280 000 kr. i första hand kan tas ur förut angivna belopp på 590 000 kr. Som framgår är detta inte möjligt utan att andra väsentliga ändamål blir eftersatta. Med hänsyn härtill och då utskottet som en följd av budgetläget inte anser sig kunna förorda en i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag ökad medelsanvisning under denna anslagsrubrik avstyrker utskottet motionen 1971: 854. Utskottet avstyrker även motionen 1971: 888 i vad den avser medelsanvisning till bokinköp. Utskottet vill i anledning av motionsyrkandena betona moderuniversitetens ansvar för att filialbiblioteken får sin rättmätiga del av för till bokinköp anvisade medel.

Som förstahandsyrkande har i nämnda motion 1971: 888 framförts förslag som syftar till sådan ändring i lagen angående skyldighet att avlämna för bibliotek avsedda exemplar av tryckt skrift att skyldigheten utvidgas att gälla leverans även till biblioteket vid högskolenheten i Linköping och till filialbiblioteken i Karlstad, Växjö och Örebro.

Som framhålls i motionen skulle ett genomförande av förslaget leda till ökade behov av personal och lokaler. Som även framhålls skulle personal- och lokalkostnaderna endast till en del kompenseras genom lägre kostnader för inköp av böcker. Med hänsyn bl. a. till det anförda anser sig utskottet böra avstyrka ifrågavarande motionsyrkande.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet
att riksdagen

1. avslår motionen 1971: 888 i vad den avser lagen angående skyldighet att avlämna för bibliotek avsedda exemplar av tryckt skrift,
2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1971: 854 och 1971: 888, sistnämnda motion såvitt den inte behandlats under 1, till *Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 13 381 000 kr.

14. **Förvaltningarna m. m. vid universiteten och vissa högskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt E 26, s. 303—306) föreslagit riksdagen att till Förvaltningarna m. m. vid universiteten och vissa högskolor för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 30 028 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1971:908 av herr Wijkman m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen under anslaget Förvaltningarna m. m. vid universiteten och vissa högskolor för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 30 948 000 kr.

Utskottet. Med erinran om vad utskottet i det föregående under punkten 2 anfört i anledning av motionen 1971:908 avstyrker utskottet denna motion såvitt nu är i fråga.

Då vad Kungl. Maj:t anfört och föreslagit under den nu ifrågavarande anslagsrubriken inte föranleder någon erinran hemställer utskottet att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971:908 såvitt nu är i fråga till *Förvaltningarna m. m. vid universiteten och vissa högskolor* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 30 028 000 kr.

15. **Universiteten m. m.: Gemensamma driftkostnader.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt E 27, s. 307—308) och hemställer att riksdagen till *Universiteten m. m.: Gemensamma driftkostnader* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 155 770 000 kr.

16. **Decentraliserad universitetsutbildning m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt E 28, s. 308—310) föreslagit riksdagen att till Decentraliserad universitetsutbildning m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 5 545 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1971:388 av herrar Richardson och Hyltander vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att samarbetsgruppen skolöverstyrelsen-universitetskanslersämbetet-Samverkande bildningsförbunden (SAMSUS) får i uppdrag att anordna försöksverksamhet med samordnad vuxenutbildning på gymnasial och akademisk nivå i Skaraborgs län,

dels motionen 1971:857 av herr Gustafsson i Stenkyrka m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte *dels* uttala att möjligheter i ökad utsträckning bör skapas för förläggande av universitetsstudier till Gotland inom bl. a. de ämnesområden som angetts i motionen och att statligt stöd bör utgå till pågående försöksverksamhet, *dels* anhålla att Kungl. Maj:t måtte vidtaga härför lämpliga och erforderliga åtgärder,

dels motionen 1971: 883 av herr Nordstrandh vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att försöksverksamheten med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning snarast utvidgas till orter i mellersta eller södra Sverige,

dels motionen 1971: 902 av herr Turesson vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning från och med höstterminen 1971 förläggs till Falun eller Borlänge,

dels motionen 1971: 904 av herrar Wennerfors och Wijkman vari hemställt att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t som sin mening ge till känna att möjligheter i ökad utsträckning bör skapas för förläggande av universitetsstudier till Gotland.

Utskottet. I enlighet med beslut av fjolårets riksdag (prop. 1970: 169, SU 223, rskr. 438) bedrivs innevarande läsår i Luleå, Sundsvall och Östersund försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning. Verksamheten är ett led i arbetet att få underlag för beslut om ökad geografisk spridning av möjligheterna att erhålla universitets- och högskoleutbildning. I statsverkspropositionen har beräknats medel för det fortsatta genomförandet av försöksverksamheten. Föredragande statsrådet anför i statsrådsprotokollet att allteftersom erfarenheter vinnas bör ställning tas till en eventuell förlängning och utbyggnad av försöksverksamheten. Föredraganden har emellertid inte varit beredd att föreslå att försöksverksamheten utvidgas till ytterligare orter redan nästa budgetår.

I motionen 1971: 883 föreslås riksdagen anhålla om att försöksverksamheten snarast utvidgas till orter i mellersta eller södra Sverige. Som lämpliga nya orter för försöksverksamhet anges i motionen 1971: 902 Falun och Borlänge. I motionen hemställs att riksdagen fattar beslut i syfte att få i gång försöksverksamhet på någon av dessa orter redan nästa läsår.

Enighet torde råda om vikten av att U 68 kan grunda sina förslag på en så vid erfarenhet som möjligt av hur decentraliserad universitetsutbildning fungerar på orter av olika karaktär och att det därför är angeläget med en större lokal spridning än den nuvarande. Utskottet har emellertid ansett sig böra acceptera att försöksverksamheten även nästa läsår är begränsad till de tre nuvarande orterna. Utskottet avstyrker därför yrkandena i de förevarande motionerna 1971: 883 och 1971: 902 samtidigt som utskottet vill betona önskemålet om en fortsatt utbyggnad i så snabb takt som möjligt.

Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet även motionerna 1971: 857 och 1971: 904 i vad de avser försöksverksamhet på Gotland med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning.

Vad därefter beträffar dessa motioner i övrigt förutsätter utskottet

att universitetskanslersämbetet vid planeringen av decentraliserad universitetsutbildning m. m. tar under beaktande de olika skäl som föreligger för att på Gotland skapa förbättrade möjligheter till studier i universitetsämnen. Utskottet är emellertid inte berett att förorda ett uttalande som i detta hänseende binder ämbetsverket liksom ej heller beträffande statsbidrag till i motionen 1971: 857 angiven pågående försöksverksamhet. Motionerna avstyrks sålunda i nu berörda avseenden.

I motionen 1971: 388 anförs att det finns starka skäl att genom försöksverksamhet pröva en samordnad vuxenutbildning på gymnasial och akademisk nivå. Enligt motionärernas mening är Skaraborgs län en lämplig region för försöksverksamheten. SAMSUS föreslås få i uppdrag att anordna försöksverksamhet i nämnda län redan läsåret 1971/72.

U 68 har under det gångna året publicerat en debattpromemoria i vilken utredningen belyser några utvecklingslinjer för gymnasieskolan. I sitt arbete har U 68 tagit upp sambandet mellan gymnasial och eftergymnasial utbildning liksom relationen mellan ungdomsutbildning och vuxenutbildning. Det ligger inom ramen för U 68:s uppdrag att uppmärksamma i motionen 1971: 388 berörda speciella svårigheter att anordna adekvat och önskad vuxenutbildning och att framlägga de förslag som övervägandena kan ge anledning till.

SAMSUS torde vara oförhindrad att ta initiativ till den i motionen begärda försöksverksamheten. Till följd härav har utskottet, som finner det naturligt att sådan försöksverksamhet i första hand förläggs till områden som saknar andra typer av decentraliserad utbildning, ansett sig böra avstyrka motionsyrkandet i fråga.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet
att riksdagen

1. avslår motionerna 1971: 883, 1971: 902, 1971: 857 och 1971: 904 i vad de avser lokaliseringen av systematiserad decentraliserad universitetsutbildning,
2. avslår motionen 1971: 857 i vad avser statsbidrag till viss försöksverksamhet,
3. avslår motionerna 1971: 857 och 1971: 904 i vad de avser möjligheter i övrigt till universitetsutbildning på Gotland,
4. avslår motionen 1971: 388 angående uppdrag till SAMSUS,
5. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1971: 388, 1971: 857, 1971: 883, 1971: 902 och 1971: 904, motionerna såvitt nu är i fråga, till *Decentraliserad universitetsutbildning m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 5 545 000 kr.

17. Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt E 29, s. 310) och hemställer
att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att godkänna i statsrådsprotokollet angivet avtal den 4 december 1970 med Stockholms stad, Handelshögskoleföreningen i Stockholm och Handelshögskolans i Stockholm direktion om ändringar i avtalet den 23 januari 1954 angående Handelshögskolan i Stockholm,
2. till *Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm* för budgetåret 1971/72 anvisar ett anslag av 2 606 000 kr.

Vissa högskolor m. m.

18. Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet. Kungl. Maj:t har (punkt E 32, s. 312) föreslagit riksdagen att till Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet för budgetåret 1971/72 anvisa ett anslag av 323 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1971: 379 av herr Nelander m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att Svenska diakonsällskapet för sin sociala utbildning utöver nu utgående statsbidrag erhåller ekonomisk kompensation för under kommande budgetår beräknade automatiska kostnadsökningar med 32 000 kr.

Utskottet. Kungl. Maj:t har inte biträtt ett förslag av direktionen för Svenska diakonsällskapet att bidraget för utbildningsverksamheten vid Sköndalsinstitutets sociala linje skall höjas med 58 000 kr. utan föreslagit oförändrat bidrag. I motionen 1971: 379 föreslås att bidraget höjs med tio procent eller avrundat 32 000 kr.

Enligt utskottets mening har inte i motionen anförts några skäl som motiverar ett avsteg från Kungl. Maj:ts förslag om oförändrat anslagsbelopp för nästa budgetår.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971: 379 till *Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet* för budgetåret 1971/72 anvisar ett anslag av 323 000 kr.

19. Journalisthögskolorna m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna E 33—E 37, s. 312—318) och hemställer att riksdagen för budgetåret 1971/72 anvisar

1. till *Journalisthögskolorna* ett förslagsanslag av 4 684 000 kr.,
2. till *Nordiska afrikainstitutet: Avlöningar m. m.* ett förslagsanslag av 409 000 kr.,
3. till *Nordiska afrikainstitutet: Driftkostnader* ett reservationsanslag av 305 000 kr.,

4. till *Latinamerika-institutet i Stockholm* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
5. till *Vissa kurser för utländska studerande* ett förslagsanslag av 1 522 000 kr.

Gemensamt för universitet och högskolor

20. **Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna E 38—E 40, s. 319—320) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1971/72 anvisar

1. till *Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer* ett förslagsanslag av 800 000 kr.,
2. till *Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden* ett förslagsanslag av 3 500 000 kr.,
3. till *Gästföreläsningar* ett reservationsanslag av 443 000 kr.

21. **Särskilda åtgärder för forskarutbildning.** Kungl. Maj:t har (punkt E 41, s. 320—321) föreslagit riksdagen att till Särskilda åtgärder för forskarutbildning för budgetåret 1971/72 anvisa ett anslag av 5 444 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1971: 491 av herr Molin m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen måtte besluta att till Särskilda åtgärder för forskarutbildning anvisa ett anslag av 6 500 000 kr.

Utskottet. Av statsmakterna angivna riktlinjer för reformerad forskarutbildning (prop. 1969: 31, SU 93, rskr. 222) innebär att undervisningsresurserna skall förstärkas allteftersom den nya utbildningen byggs ut. I avvaktan på att slutlig ställning tas till olika frågor som berör resurstilldelningen för forskarutbildningen anvisas medel för tillfälliga förstärkningsändamål från förevarande anslag. Universitetskanslersämbetet tillsatte i början av år 1970 en arbetsgrupp för att inom ämbetsverket medverka i arbetet med forskarutbildningsreformens genomförande. De frågor gruppen enligt sina direktiv skall behandla avser bl. a. samordning av studieplansarbetet, normer för tilldelning av lärarkrafter till forskarutbildningen vid filosofisk fakultet och anordnande av metodkurser och specialkurser.

Universitetskanslersämbetet konstaterar i sin anslagsframställning att till följd av tillströmningen av studerande till forskarutbildning en stor del av förevarande anslag permanent har fått avsättas för extra tjänster inom vissa ämnesområden och föreslår att anslaget nästa budgetår räknas upp med 3 200 000 kr. Kungl. Maj:t hemställer att anslaget ökas

med avrundat 1 milj. kr. I motionen 1971: 491 understryks betydelsen av de insatser som kan göras med medel från detta anslag. Motionärerna föreslår en ökning med 2 milj. kr.

Utskottet instämmer i motionärernas åsikt att anslagsmedlen till särskilda åtgärder för forskarutbildning har sin givna betydelse när det gäller att i dagens läge på ett snabbt och smidigt sätt förstärka resurserna inom ämnesområden där behoven av insatser är störst. Utskottet kan också konstatera att anslaget — vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag avscende medelsanvisningen för nästa budgetår — kommer att ha ökat med över 3 milj. kr. sedan budgetåret 1968/69.

Som tidigare berörts pågår arbete inom universitetskanslersämbetet som syftar till att bl. a. få fram riktlinjer för resurstilldelningen till forskarutbildningen. Inte minst med hänsyn till att nya studieplaner avses skola tillämpas fr. o. m. nästa läsår är det angeläget att ställning så snart som möjligt kan tas till dessa resursfrågor. I avvaktan härpå anser sig utskottet böra biträda Kungl. Maj:ts förslag om uppräknig av anslaget och avstyrker därför motionen 1971: 491 såvitt nu är i fråga.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971: 491 såvitt nu är i fråga till *Särskilda åtgärder för forskarutbildning* för budgetåret 1971/72 anvisa ett anslag av 5 444 000 kr.

22. Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier. Kungl. Maj:t har (punkt E 42, s. 322) föreslagit riksdagen att till Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 11 942 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1971: 491 av herr Molin m. fl. i vad avser hemställa att riksdagen beslutar att till Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier i enlighet med universitetskanslersämbetets förslag anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 2 050 000 kr. förhöjt anslag om avrundat 14 000 000 kr.,

dels motionen 1971: 853 av herr Fiskesjö m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att till Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 13 022 000 kr.

Utskottet. I statsrådsprotokollet har medel beräknats för ytterligare 50 stipendier för forskarutbildning (doktorandstipendier). I motionen 1971: 491 föreslås en medelsanvisning som avser att möjliggöra inrättande av 240 nya stipendier eller samma antal som föreslagits av universitetskanslersämbetet. Det i motionen 1971: 853 framställda yrkandet

motsvarar kostnader för en ökning av antalet stipendier med 150 under nästa budgetår.

Kungl. Maj:ts förslag innebär samma ökning av antalet stipendier som för vart och ett av de senaste budgetåren. Utskottet ansluter sig till förslaget och avstyrker alltså förevarande motionsyrkanden.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1971: 491 och 1971: 853, förstnämnda motion såvitt nu är i fråga, till *Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 11 942 000 kr.

23. Universitetens datamaskincentraler m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna E 43—E 45, s. 323—326) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1971/72 anvisar

1. till *Universitetens datamaskincentraler* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
2. till *Kostnader för datamaskintid* ett förslagsanslag av 22 650 000 kr.,
3. till *Extra utgifter vid universitet och högskolor* ett reservationsanslag av 1 015 000 kr.

Vissa forskningsändamål

24. Medicinsk forskning. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt E 46, s. 333—334) och hemställer

att riksdagen till *Medicinsk forskning* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 42 960 000 kr.

25. Humanistisk forskning. Kungl. Maj:t har (punkt E 47, s. 334—335) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid statens humanistiska forskningsråd inrätta en extra ordinarie professur i historia, särskilt de svenska folkrorelsernas historia,
2. till Humanistisk forskning för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 8 760 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1971: 391 av herr Wikström och fru Anér vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder om förslag om att i enlighet med 1960 års radioutrednings förslag forskningsråden bereds möjlighet att stödja och initiera forskningsprojekt med anknytning till radio och television, i form av forskartjänster eller anslag till avdelningar för massmedieforskning i statsvetenskap, litteraturvetenskap och eventuellt andra ämnen.

Utskottet. Kungl. Maj:t föreslår att anslaget för nästa budgetår räknas upp med 1,1 milj. kr. Utskottet tillstyrker förslaget liksom att Kungl. Maj:t får begärt bemyndigande att vid statens humanistiska forskningsråd inrätta en extra ordinarie professur i historia, särskilt de svenska folkrörelsernas historia.

I motionen 1971: 391 framhålls att ett snabbt insatt stöd åt forskning rörande massmedia och i synnerhet radio och television är angeläget med hänsyn dels till skolornas undervisning om massmedia, dels till den debatt som radions och televisionens ställning och roll i samhället ger upphov till. Motionsyrkandet avser att forskningsråden skall beredas möjlighet att i enlighet med radioutredningens förslag stödja och initiera forskningsprojekt med anknytning till radio och television.

Utskottet vill starkt understryka betydelsen av en intensifierad forskning rörande massmedia. Stöd till sådan forskning kan lämnas i första hand av de humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningsråden samt av Riksbankens jubileumsfond. Hittills synes forskningsinsatserna inom området ha varit begränsade. Den främsta anledningen härtill har uppgivits vara att antalet ansökningar om forskningsanslag för ändamålet varit fåtaliga. Utskottet anser det angeläget att berörda forskningsråd, Riksbankens jubileumsfond och Sveriges Radio söker stimulera forskning rörande massmedia och i synnerhet radio och television. Vad utskottet anfört i anledning av motionen 1971: 391 bör riksdagen som sin mening ge till känna för Kungl. Maj:t.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att vid statens humanistiska forskningsråd inrätta en extra ordinarie professur i historia, särskilt de svenska folkrörelsernas historia,
2. till *Humanistisk forskning* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 8 760 000 kr.,
3. som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1971: 391 om forskning rörande massmedia.

26. **Samhällsforskning.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt E 48, s. 335—336) och hemställer

att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att vid statens råd för samhällsforskning inrätta en extra ordinarie professur i kulturgeografisk process- och systemanalys och vidta övergångsanordningar i enlighet med vad som förordats i statsrådsprotokollet,
2. till *Samhällsforskning* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 9 900 000 kr.

27. **Naturvetenskaplig forskning.** Kungl. Maj:t har (punkt E 49, s. 337—338) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid statens naturvetenskapliga forskningsråd inrätta en extra ordinarie professur i molekylär cellfysiologi,

2. till Naturvetenskaplig forskning för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 46 350 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1971: 371 av fru Anér m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att statens naturvetenskapliga forskningsråd tilldelas tillägsanslag om 800 000 kr. för ekologisk forskning av ekosystemanalystyp för budgetåret 1971/72.

Utskottet tillstyrker att en forskargrupp för molekylär cellfysiologi inrättas den 1 juli 1971.

Kungl. Maj:t föreslår att anslaget för nästa budgetår räknas upp med 4 500 000 kr. till 46 350 000 kr. Med hänsyn till att kostnaderna för vissa tjänster i fortsättningen kommer att bestridas från annat anslag än forskningsrådets är den reella medelförstärkningen för kvarstående ändamål större än 4,5 milj. kr.

I motionen 1971: 371 har nu framställts yrkande av innebörd att riksdagen för nästa budgetår skall anvisa ytterligare 800 000 kr. under ifrågavarande anslagsrubrik. Beloppet önskar motionärerna reserverat för ekologisk forskning av ekosystemanalystyp.

Som framgår av det föregående innebär Kungl. Maj:ts förslag att det nu ifrågavarande anslaget räknas upp med drygt 10 procent. Någon ytterligare uppräknig för nu aktuella ändamål är utskottet inte berett förorda. I motionen 1971: 371 angiven forskningsuppgift ankommer det på rådet att som sakkunnig instans pröva i sedvanlig ordning inom ramen för disponibla medel.

Utskottet tillstyrker sålunda det av Kungl. Maj:t begärda anslagsbeloppet. Frågor som äger samband med Sveriges deltagande i det europeiska samarbetet på kärnforskningens område kommer utskottet att behandla i annat sammanhang.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att vid statens naturvetenskapliga forskningsråd inrätta en extra ordinarie professur i molekylär cellfysiologi,

2. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971: 371 till *Naturvetenskaplig forskning* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 46 350 000 kr.

28. **Europeiskt samarbete inom rymdforskningen.** Kungl. Maj:t har (punkt E 52, s. 341—346) föreslagit riksdagen att till Europeiskt sam-

arbete inom rymdforskningen för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 18 185 000 kr.

Utskottet. Från detta förslagsanslag bestrids kostnaderna för Sveriges deltagande i den europeiska rymdforskningsorganisationen (ESRO). Enligt artikel II i konventionen angående upprättande av organisationen för europeisk rymdforskning skall ESRO ha till syfte att för uteslutande fredligt ändamål möjliggöra och främja samarbete mellan europeiska stater inom rymdforskning och rymdteknologi. Fr. o. m. år 1972 kommer de deltagande staterna att vara bundna för medlemskap endast för ett år i sänder. Sverige har varit medlem i ESRO alltsedan organisationens tillkomst.

Kungl. Maj:t föreslår att detta förslagsanslag räknas upp med 2 903 000 kr. till 18 185 000 kr. Utskottet, som noterar att Kungl. Maj:ts förslag avser att möjliggöra en verksamhet av i huvudsak oförändrad omfattning, tillstyrker förslaget.

Utskottet hemställer

att riksdagen till *Europeiskt samarbete inom rymdforskningen* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 18 185 000 kr.

29. Forskningsinstitutet för atomfysik: Förvaltningskostnader m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna E 54— E 63, s. 347—356) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1971/72 anvisar

1. till *Forskningsinstitutet för atomfysik: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 1 919 000 kr.,
2. till *Forskningsinstitutet för atomfysik: Materiel m. m.* ett reservationsanslag av 222 000 kr.,
3. till *Nordiska institutet för samhällsplanering* ett förslagsanslag av 401 000 kr.,
4. till *Bidrag till centralinstitutet för nordisk asienforskning* ett förslagsanslag av 242 000 kr.,
5. till *Bidrag till nordiska institutet för sjörätt* ett förslagsanslag av 119 000 kr.,
6. till *Bidrag till nordiska institutet för teoretisk atomfysik* ett förslagsanslag av 978 000 kr.,
7. till *Bidrag till Institutet för internationell ekonomi* ett anslag av 709 000 kr.,
8. till *Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut* ett anslag av 628 000 kr.,
9. till *Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm* ett anslag av 322 000 kr.,
10. till *Bidrag till Riksföreningen mot cancer* ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

Statens utlåningsfonder

30. **Lånefonden för studentkårlokaler.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt IV: 7, s. 443—444) och hemställer

att riksdagen

1. medger att under budgetåret 1971/72 lån får beviljas från lånefonden för studentkårlokaler intill ett sammanlagt belopp av 20 000 000 kr.,
2. till *Lånefonden för studentkårlokaler* för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag av 1 000 kr.

31. **Uppskjutna frågor.** Utskottet kommer senare under sessionen att yttra sig beträffande Kungl. Maj:ts under följande punkter och avsnitt framlagda förslag, nämligen

punkten E 10 Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal,

punkten E 11 Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader,

punkten E 30 Socialhögskolorna m. m.,

punkten E 31 Fortbildning av socionomer, journalister m. m.,

punkten E 50 Atomforskning,

punkten E 51 Europeiskt samarbete inom kärnforskningen,

punkten E 53 Institutet för arbetsmarknadsfrågor,

punkten E 64 Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.,

vilket utskottet här anmäler.

Stockholm den 23 mars 1971

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande: herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Mårtensson (s), Larsson i Staffanstorp (c), Richardson (fp), Jönsson i Arlov (s), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), fru Sundberg (m), fru Dahl (s), herr Berndtson i Linköping (vpk), fru Laag (s) och fröken Andersson i Stockholm (c).

Vid punkterna 3—15 och 22—30 ersattes herr Larsson i Staffanstorp (c) av fru Söder (c).

Vid punkterna 6, 10—11 och 21—30 ersattes herr Elmstedt (c) av herr Fiskesjö (c).

Vid punkterna 6 och 25 ersattes herr Mårtensson (s) av herr Sundgren (s), fru Sundberg (m) av herr Strindberg (m) och fröken Andersson i Stockholm (c) av herr Johansson i Skärstad (c).

Reservationer

1. vid *punkten 18* (Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet) av herrar Wikström (fp), Larsson i Staffanstorp (c), Richardson (fp), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), fru Sundberg (m) och fröken Andersson i Stockholm (c) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 31 som börjar med »Enligt utskottets» och slutar med »nästa budgetår» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts förslag innebär ett avsteg från principen om sådan uppräknig av ifrågavarande lärarlönebidrag att diakonsällskapet får kostnaderna för automatiska ökningar av lärarlöner täckta. Ett godtagande av Kungl. Maj:ts förslag skulle innebära att diakonsällskapet får vidkännas ytterligare besvärande förluster.

Utskottet kan inte anse att vad som i statsrådsprotokollet anförts om utbyggnad av socionomutbildningen och om en eventuell omprövning av bidraget till diakonsällskapet utgör några skäl för oförändrad bidragsgivning under det närmast kommande budgetåret. Utskottet har därför funnit sig böra tillstyrka yrkandet i motionen 1971: 379 om en i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 32 000 kr. ökad medelsanvisning.»

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971: 379 till *Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet* för budgetåret 1971/72 anvisar ett anslag av 355 000 kr.»

2. vid *punkten 21* (Särskilda åtgärder för forskarutbildning) av herrar Wikström (fp), Richardson (fp), Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med »Utskottet instämmer» och slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»Såsom motionärerna framhållit har anslagsmedlen till särskilda åtgärder för forskarutbildning sin givna betydelse när det gäller att på ett snabbt och smidigt sätt förstärka resurserna inom ämnesområden där behovet av insatser är störst. Universitetskanslersämbetet har särskilt betonat vikten av att redan budgetåret 1971/72, då de nya studieplanerna för forskarutbildningen skall börja tillämpas, resursmässiga förutsättningar skapas för vissa metodkurser och tvärvetenskapliga kurser gemensamma för flera ämnesområden. För att i ökad utsträckning möjliggöra dylika och andra temporära åtgärder anser utskottet att förevärande anslag, såsom föreslås i motionen 1971: 491, för nästa budgetår bör föras upp med 6 500 000 kr.»

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall

till motionen 1971: 491 såvitt nu är i fråga till *Särskilda åtgärder för forskarutbildning* för budgetåret 1971/72 anvisar ett anslag av 6 500 000 kr.»

3. vid *punkten 22* (Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier) av herrar Wikström (fp), Richardson (fp) Nordstrandh (m), fru Sundberg (m), fru Söder (c), herr Fiskesjö (c) och fröken Andersson i Stockholm (c) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 34 som börjar med »Kungl. Maj:ts förslag» och slutar med »förevarande motionsyrkanden» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet delar motionärernas uppfattning att den av Kungl. Maj:ts föreslagna ökningen av antalet stipendier är otillräcklig. Innevarande budgetår har sammanlagt omkring 1 000 stipendier kunnat delas ut. Behovet kan illustreras av att antalet aktiva licentiander/doktorander detta läsår beräknas uppgå till ca 9 500.

Ett väl fungerande stipendiesystem är en av förutsättningarna för att de studerande skall kunna avlägga doktorsexamen inom den stipulerade studietiden. En snabbare ökningstakt vad beträffar anslaget till stipendier än hittills finner utskottet därför angelägen. Den ökning som föreslås av universitetskanslersämbetet och i motionen 1971: 491 anser utskottet vara motiverad. Med hänsyn till budgetläget har utskottet emellertid ansett sig böra förorda en medelsanvisning som motsvarar kostnaderna för 150 stipendier utöver Kungl. Maj:ts förslag.»

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna 1971: 491 och 1971: 853, förstnämnda motion såvitt nu är i fråga, till *Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 13 600 000 kr.»

Särskilda yttranden

1. vid *punkten 2* (Vissa gemensamma frågor) av herr Berndtson i Linköping (vpk) som anfört:

»Till frågan om den s. k. utspärningen anför utbildningsutskottet som sin mening att avstängningen inte fått befarad omfattning och att man utgår från att myndigheterna ägnar dessa frågor uppmärksamhet. Utskottet avstår från att till granskning ta upp utspärningssystemet, som av studenterna upplevs såsom ohållbart.

Trots den relativt korta tid som förflutit sedan riksdagens beslut om PUKAS-systemet, mot vilket som bekant vpk-gruppen vände sig, anser jag att effekterna av detta system bör upptas till kritisk prövning.»

2. vid *punkten 27* (Naturvetenskaplig forskning) av herrar Wikström (fp) och Richardson (fp) som anförde:

»Folkpartiet har i olika sammanhang påtalat betydelsen och behovet av en utvidgad miljövårdsforskning. I partimotionen 1971: 28 har även tagits upp frågan om prioritering på detta område och speciellt framhävts behovet av forskning kring bullerproblem, avfallshantering och biologisk kontroll. Genomgående har folkpartiets bedömning varit att speciella insatser krävs för studier och åtgärder i syfte att hindra långsiktiga ogynnsamma förändringar i de ekologiska systemen.

I förevarande motion 1971: 371 har föreslagits att medel ställs till förfogande för ekologisk forskning av ekosystemanalystyp. Anslaget skulle utnyttjas inom ramen för ett internationellt samarbete, där Sveriges insatser främst innebär medverkan i två »storprojekt», ett angående Östersjön och ett angående förändringar i naturtyperna myrar och barrskog. Forskning av denna typ är av väsentlig betydelse för att skaffa kunskap om verkningarna av miljögifter och annan påverkan på ekosystemen från det moderna samhället liksom för bedömningar rörande naturresursernas fortsatta användning. Denna forskning måste ske inom ramen för existerande utbildnings- och forskningsorganisation men kräver starkt stöd av statsmakterna genom befintliga forskningsråd. Det ankommer emellertid på forskningsråden att själva disponera de medel som anslås. Vi vill dock starkt understryka betydelsen av att dessa projekt kan genomföras.»

